

สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์

โครงการ : การพัฒนาการผลิตปศุสัตว์

กิจกรรมหลัก : พัฒนาปรับปรุงพันธุ์สัตว์

กิจกรรมรอง : ผลิตสัตว์พันธุ์ดี (กระบือนม)

1. หลักการและเหตุผล

กระบือนมเป็นสัตว์ที่สามารถให้น้ำนมเพื่อการบริโภค อีกทั้งสามารถเป็นสัตว์ให้แรงงานและเนื้อได้อีกด้วย ในบางประเทศมีการบริโภคนมกระบือเป็นหลัก จากผลงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าการเลี้ยงกระบือนมในประเทศไทยสามารถเลี้ยงได้ดี กระบือลูกผสมโตเร็วและให้น้ำนมสูงกว่ากระบือพื้นเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2539 ดร.คูเรียน ประธานคณะกรรมการพัฒนานมแห่งชาติอินเดีย ได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยตามคำเชิญของรัฐบาลไทย และได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชการที่ 9 จากการเข้าเฝ้าฯ ดังกล่าว ดร.คูเรียน ได้มีความประทับใจและชื่นชมในพระราชอัจฉริยภาพ ซึ่งทรงเห็นประโยชน์ของการพัฒนาด้านการบริโภคนม และได้เห็นถึงความเป็นไปได้ ในการพัฒนาอุตสาหกรรมนมของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลอินเดียมีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาในด้านนี้ได้ ในโอกาสนั้นทราบว่า พสกนิกรชาวไทย ได้เฉลิมฉลองแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในวโรกาสครบรอบสิริราชสมบัติครบ 50 ปี จึงได้ทำหนังสือขอพระราชทานน้อมเกล้าฯ ถวายกระบือนมพันธุ์เมฆาณี จำนวน 50 ตัว แต่พระองค์ท่านพร้อมทั้งน้ำเชื้อแช่แข็งของกระบือเมฆาณี และมูร่าห์ ถวายอีกประเภทละ 500 โดัส

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้สำนักพระราชเลขานุการ ประสานมายังกรมปศุสัตว์ เพื่อให้ดำเนินการต่างๆ ในการนำกระบือดังกล่าวจากประเทศอินเดียมายังประเทศไทย กระบือนมเมฆาณีได้จัดส่งมายังประเทศไทย ต่อมาวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 กรมปศุสัตว์ ได้มอบหมายให้สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์บุรีรัมย์ นำมาเลี้ยงขยายพันธุ์และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต ปริมาณน้ำนม คุณภาพของน้ำนม ผลิตภัณฑ์นมและเนื้อ และความเป็นไปได้ในการผลิตขยายพันธุ์และส่งเสริมการเลี้ยงดูทั้งกระบือเมฆาณีพันธุ์แท้ และกระบือลูกผสมสู่เกษตรกร พบว่ากระบือนมเมฆาณีมีการเจริญเติบโตสูงกว่ากระบือปลักที่เลี้ยงอยู่ในพื้นที่และสภาพแวดล้อมเดียวกันดังนั้นกรมปศุสัตว์จึงมีวัตถุประสงค์จะส่งเสริมการเลี้ยงกระบือนมให้แพร่หลายเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพด้านการเลี้ยงกระบือนม โดยจะเน้นส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์จากน้ำนมกระบือ เพื่อตอบสนอง

การเลี้ยงขยายพันธุ์กระบือนม และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต ปริมาณน้ำนม คุณภาพของน้ำนม ผลิตภัณฑ์นมและเนื้อ และความเป็นไปได้ในการผลิตขยายพันธุ์และส่งเสริมการเลี้ยงดูทั้งกระบือนมพันธุ์แท้ และกระบือลูกผสมสู่เกษตรกรต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับปรุงพันธุ์ การเลี้ยงกระบือนม ในหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ ให้มีสมรรถภาพการให้นมสูงขึ้น มีความสมบูรณ์พันธุ์สูง โตเร็ว
2. เพื่อศึกษาเทคโนโลยีระบบการผลิตกระบือนม เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำนมจากกระบือเพศเมียและเพิ่มคุณภาพเนื้อจากกระบือเพศผู้ให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ เป็นการลดการนำเข้าสัตว์และผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศ และสามารถส่งออกต่างประเทศในอนาคต
3. เพื่อผลิตลูกกระบือนมพันธุ์ดี ที่ได้รับการปรับปรุงและคัดเลือกพันธุ์แล้ว ส่งเสริมสู่เกษตรกร

3. ผลผลิต (Output)

ในปี 2562-2565 จะได้กระบือนมพันธุ์ดีดังนี้ พ่อพันธุ์ จำนวน 10 ตัว แม่พันธุ์ จำนวน 180 ตัว ขนาดอื่น 36 ตัว ลูกกระบือนม จำนวน 108 ตัว รวมทั้งสิ้น 372 ตัว ที่จำทำให้กรมปศุสัตว์มีกระบือนมพันธุ์ดีไว้ขยายพันธุ์และสนับสนุนสู่เกษตรกรรายย่อยและกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรต่อไป

4. ผลลัพธ์ (Outcome)

- 1) ได้กระบือนมพันธุ์ที่สามารถเลี้ยงดูง่าย จากที่ได้รับการปรับปรุงและคัดเลือกพันธุ์แล้ว ส่งผลให้กระบือนมในประเทศมีสมรรถภาพการให้นมสูงขึ้น มีความสมบูรณ์พันธุ์สูง โตเร็ว เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในประเทศ ช่วยลดการลดจำนวนกระบือปลักของประเทศ ไม่ต่ำกว่า 7% ต่อปี กระบือไทยมีความหลากหลายทางพันธุศาสตร์ เกษตรกรสามารถเลือกพันธุ์กรรมที่เหมาะสมกับภูมิประเทศ บริบทในแต่ละพื้นที่ และระบบการตลาด
- 2) มีระบบการผลิตกระบือนม เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำนมและคุณภาพเนื้อให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อปี ลดการนำเข้าสัตว์และผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศ และสามารถส่งออกต่างประเทศในอนาคต รวมถึงทราบระบบกลไกการตลาดในการเพิ่มผลผลิตกระบือของเกษตรกรที่เป็นเครือข่ายทั้งด้านปริมาณและคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ต่อปี
- 3) ผลจากการส่งเสริมการเลี้ยงกระบือนมในประเทศไทย จะทำให้ผลผลิตลูกกระบือของเกษตรกรที่เกิดจากการผสมระหว่างแม่กระบือปลักกับกระบือพ่อพันธุ์นมประสิทธิภาพสูงขึ้นไม่ต่ำกว่า 20% ทั้งในด้านการให้ผลผลิตนมและเนื้อ การเจริญเติบโต และความสมบูรณ์พันธุ์

5. ตัวชี้วัด

- 5.1 อัตราการให้ลูก เกลี้ยงไม่น้อยกว่า 60 %
- 5.2 ช่วงห่างการให้ลูก เกลี้ยงไม่มากกว่า 450 วัน
- 5.3 อายุเมื่อให้ลูกตัวแรก เกลี้ยงไม่มากกว่า 3.8 ปี
- 5.4 ปริมาณน้ำนมเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 7 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน

6. ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานโดยละเอียด ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง :

6.1 กอง / สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์

ขั้นตอน

1. ปรับปรุงพันธุ์ ผลិតลูกกระป๋องนมพันธุ์ดี กระจายสู่เกษตรกรเครือข่าย และเกษตรกรทั่วไป
2. ศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุน ผลิตรักษาน้ำนมและการตลาด
3. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการฟาร์มและการจัดเก็บข้อมูลกระบือแก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร

วิธีการปฏิบัติงาน

1. วางแผนปรับปรุงพันธุ์ ผลิต ทดสอบและคัดเลือกสัตว์ตามแผนที่กำหนดไว้
2. ดำเนินการจัดการฟาร์มและกำกับดูแลความแม่นยำในการปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิบัติที่ดี เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
3. ศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุน
4. ส่งเสริมในกลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงกระบือ เพื่อแปรรูปผลผลิตน้ำนม
5. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการฟาร์มและการจัดเก็บข้อมูลกระบือนมแก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร
6. ประสานกองผลิตภัณฑปศุสัตว์ เพื่อนำผลผลิตที่ได้มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

6.2 หน่วยปฏิบัติ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด / ศูนย์ฯ / สถานีฯ / ตำบล)

1. ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์บุรีรัมย์

7. แผนภูมิความเชื่อมโยงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนวิธีการปฏิบัติงาน

